

Гліб БАРАБАШ
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Дар'я ПСКУН
здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ШЛЯХОМ ПРОЦЕДУРИ ПРИМУСОВОЇ МЕДІАЦІЇ

Сучасне українське суспільство, у процесі реформування своїх фундаментальних правових цінностей та правової ідеології переживає період глибоких інституційних змін. Проведення реформ у демократичних державах спрямоване на захист прав і свобод громадян, забезпечення та розвиток справедливого судового захисту, що потребує переосмислення правових інновацій, що використовуються у світовій правовій практиці [1].

Станом на сьогодні, через неналежний стан правової невизначеності правників та недостатньої опрацьованості юридичної бази в питаннях використання альтернативного вирішення спорів – медіації, призводить до неефективного вирішення спорів та до перевантаження суду. Враховуючи велику кількість наукових праць із проблематики медіації, залишається актуальним питання щодо визначеності ролі медіації у забезпеченні основоположного права людини – права на справедливий суд [2].

Право кожного на справедливий суд виражає правову природу процесуальних відносин. Це право не має соціальної загрози, оскільки воно не стане перешкодою для досягнення таких цілей, як захист прав і законних інтересів громадян так і захист суспільних благ таких як: основи конституційного ладу, моральність, безпека й оборона держави. Кожному гарантується захист його фундаментальних прав, а саме – права на справедливий суд, бо доступність до правосуддя є ключовим правом людини [3].

Належним буде визначити саме поняття присудової медіації – це медіація, що проводиться «ніби» при суді та інтегрована в судовий процес, вона використовується задля вирішення спорів, які вже стали предметом судового розгляду, за згодою сторін або за призначенням судді. Також, на наш погляд, присудова медіація є самостійним видом медіації, в якому учасники процесу мають право на будь-якій стадії судового розгляду перервати процес і звернутися до процедури медіації. Зокрема, на суд покладається обов'язок запропонувати сторонам використовувати її в разі альтернативного вирішення спору і в подальшому затвердити результати, що мають обов'язкову силу [4].

Якщо нехтувати даною проблематикою, то це може призвести до суттєвих питань щодо процедури вирішення примирення між сторонами та нестабільністю правової регламентації відносин. Автори вважають, що доречним буде створити такий процесуальний інститут, як інститут примирення. Безумовно, ефективне функціонування цього інституту потребує часу та запозичення практики присудової медіації в зарубіжних країнах, також алгоритму дієвих механізмів його вдосконалення, що в майбутньому буде сприяти розвитку цього інституту [5].

Узагальнюючи, доходимо висновку, що медіація – це процес альтернативного вирішення спорів за участю третьої нейтральної, не зацікавленої в даному конфлікті сторони – тобто медіатора, який допомагає учасникам знайти компроміс в конфлікті. Підкреслимо, що присудова медіація, це потрібний інститут для законодавства України, який має свої переваги перед традиційним судочинством, а саме він сприяє вільному доступу до правосуддя та підвищення рівня довіри громадян до судової системи. Становлення інституту примирення є закономірним результатом розвитку процесуального законодавства та запровадження процедури медіації в судовій системі України.

1. Денисова Р. О. Інститут медіації в Україні. Теорія і практика правознавства. 2018. Вип. 1 (13). Ст. 1–9.

2. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження: дис. канд. юрид. наук. Львів. 2016. Ст. 250.

3. Конституція України. Відомості ВВР. 1996, № 30, Ст. 7.

4. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник. Т. Білик, Р. Гаврилук, І. Городиський. За ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса. *Екологія*, 2019. Ст. 456.

5. Бондаренко-Зелінська Н.Л. Медіація. Перспективи впровадження в Україні. 2012. № 11. Ст. 186-188.

Володимир ЄФІМОВ

доцент кафедри фінансових
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МЕДІАЦІЇ
ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ У БАЗОВИХ ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ
(АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС)**

У всьому світі майже 100 країн використовують одну із форм відновного правосуддя щодо протидії злочинності. У багатьох із цих держав впровадження відновного правосуддя відбувається ще на експериментальній основі й на рівні окремих територій чи судів. Дослідниками впевнено стверджується спостереження зростання ролі деяких стратегій відновного правосуддя (інститут медіації) у боротьбі зі злочинністю в національному масштабі [1, с. 75].

Однією з нових та одночасно «добре забутих» процедур відновного правосуддя є медіація у кримінальних провадженнях, під якою розуміють процес, що веде медіатор за участю потерпілого, з одного боку, та підозрюваного, обвинуваченого з метою досягнення між ними згоди та/або примирення стосовно спору (конфлікту) шляхом вироблення взаємоприйнятного рішення (відновного результату). Відновний результат – це угода, досягнута у ході відновного процесу, що передбачає реалізацію заходів, які охоплюють компенсації/відшкодування, реституцію/відновлення первинних прав і роботи на користь громади, що має на меті задоволення індивідуальних та колективних потреб і відповідальності сторін, а також досягнення реінтеграції потерпілого і правопорушника [1, с. 75-76].

У сучасному кримінальному процесуальному законодавстві України не застосовуються положення, що регулювали б процес вирішення конфлікту шляхом використання інституту медіації. Наявність певної правової бази нажалі ще замало для активного застосування медіації в кримінальному процесі України. Тому є необхідність її вдосконалення з урахуванням досвіду інших країн. Впевненому застосуванню медіації у кримінальних провадженнях перешкоджає відсутність чіткої процедури примирення в законодавчих актах та не визначеність за якими саме кримінальними правопорушеннями можна застосовувати дану процедуру [2].

Окремі положення застосування медіації є у Кримінальному процесуальному кодексі України (КПК України), статті 468, 469, 471, 473–476. Згідно з ч. 1 ст. 468 КПК України у кримінальному провадженні може бути укладена угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Можливість приймати участь медіатора передбачена ч. 1 ст. 469 КПК України, у якій закріплено, що домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником та представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді) [1, с. 76].

Як слушно зауважують О. Назарук та А. Онищук, більшість кримінальних проваджень можуть бути вирішені за допомогою медіації ще на досудовому етапі, сприяючи визначенню заходів, альтернативних ув'язненню. Метою первинного етапу медіації є не вирішення конфлікту як такого, а розуміння сторонами того, що відбувається, і позиції одна одної. Далі продовжується обговорення деталей, ризиків та перспектив справи. Сторони розуміють, що пропонують одна одній прийнятні варіанти вирішення конфлікту, до того ж, медіатор не може нав'язувати сторонам свою думку. Сторони самі мають досягти компромісу й прийти до спільного вирішення їхнього